

Sosyal Politikanın Uluslararası Taraflarından Uluslararası Çalışma Örgütü Ve Küreselleşme

Dr. Öğr. Üyesi Aytül Çolak¹

¹Trakya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri,
aytulcolak@trakya.edu.tr

Özet: Sosyal politika, sanayi devriminin ürünü olan bir disiplindir. Sanayi devrimi ile makineli üretim çağı başlamış, üretime makinenin dahil olmasıyla üretim ölçeği büyümüştür. Üretim araçlarının özel mülkiyeti ve yeni üretim ilişkileri, bir yandan işçi ve sermaye sınıfından oluşan bir toplum yapısını (kapitalist toplum) şekillendirmiş, diğer yandan ekonomik büyümeyi beraberinde getirmiştir. Fakat, bu refah artışı topluma yaygınlaştırılmamış ve sınıf çelişkileri ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle, liberal düşüncenin egemenliğinde ekonominin işleyişi sosyal sorunları doğurmuştur. Nihayetinde ise, sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan ve Batı toplumlarında 19. yy'da sınıf savaşmaları boyutuna ulaşan işçi sorunlarını çözmek için, sosyal politika düşüncesi gelişmeye başlamıştır. Prof. Kessler'in tanımında dile getirdiği üzere, "sosyal politika, sosyal sınıfların hareketleri, çelişkileri ve savaşmaları karşısında devleti ve hukuk düzenini ayakta tutmaya ve sürdürmeye yönelik bir politikadır". 1945 sonrası ise, sosyal politika işçi sorunlarına odaklanan dar kapsamlı bakış açısını genişletmiş ve toplum politikası haline gelmiştir. Sosyal politikanın sosyal sorunları çözmek, hedeflerine ulaşmak için kullandığı ulusal ve uluslararası araçlar vardır. Uluslararası araçlarından biri olan Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ-International Labour Organization/ILO), Birinci Dünya Savaşı sonrası 1919 Versay Barış Antlaşması uyarınca kurulmuştur. Amacı çalışma koşullarının dünya ölçeğinde bir standarta bağlanması için sözleşmeler üretmek olmuştur. Dünya barışı için sosyal adaletin gerekliliği anlayışıyla kurulan UÇÖ, kuruluşuyla birlikte hızlı bir kural üretme sürecine girmiştir. İvedilik taşıyan bireysel çalışma ilişkilerini düzenlemeye odaklanmıştır. İlk yıllarda dar kapsamlı bir sosyal politika yaklaşımı vardır. 1944 yılında kabul edilen Philadelphia Bildirgesi ile örgüt amaç ve hedeflerini genişletilerek yeniden tanımlanmış ve 1945 sonrası toplu iş ilişkileri, sosyal güvenceler gibi konulara yönelerek kural üretme sürecine devam etmiştir. 1980 sonrası yeniden liberal (neo-liberal) düşüncelerin ön plana çıktığı küreselleşen dünya ve ekonomi yeni sosyal sorunlar üretmiş bazılarını da derinleştirmiştir. Kuruluşunda beri daha adaletli bir dünya için ILO'nun gösterdiği kural üretme çabasının küreselleşme sürecinde ihlallere uğradığı ve 21. yy. dünyasında, karşımıza yeni sosyal politika sorunlarının çıktığı görülmektedir. Bu çalışmada, sosyal politikanın uluslararası bir aracı olarak ILO'nun küreselleşme sürecine cevabı ne olmuştur sorusuna cevap aranacaktır.

Anahtar kelimeler: sosyal politika, Uluslararası Çalışma Örgütü, UÇÖ, ILO, küreselleşme

JEL kodu: J8,K31,F02

The International Labour Organization As An International Participant Of Social Policy And Globalization

Assist. Prof.Dr. Aytül Çolak¹

¹Trakya University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Labour Economics and Industrial Relations, aytulcolak@trakya.edu.tr

Abstract: Social policy is a discipline which is the product of the industrial revolution. With the industrial revolution, mechanized production age has begun. The production scale has grown with the inclusion of the machine into the production. The new means of production and new production relations have shaped the structure of a society of workers and capital (bourgeoisie) and brought about economic growth, however this increased prosperity has not been widespread. As a result, class contradictions have occurred. The economy which has been dominated of liberal thought has caused social problems. In order to solve the problems of workers which have western societies in the 19th century affected and caused class struggles, social policy thought has begun to develop. Professor Kessler defines: "social policy is a policy to keep and maintain the state and legal order against the movements, contradictions and struggles of the social classes". Social policy has broadened the narrow-minded view that focuses on post-1945 workers' problems and has become a social policy. Social policy has national and international tools. The ILO, one of the international tools, was established with the signing of the peace treaty of Versailles in 1919 after the first world war. The objects of the ILO has been to produce contracts which aim to standardize the working conditions worldwide. The ILO has focused on organizing emerging individual working relations. In the first years, there is a narrow social

policy approach. After 1945, social policy has broadened the narrow point of view which focused on workers problems and it has become a society policy. The ILO broadened his viewpoint toward collective labor relations and social security. After 1980, the dominated of new liberal (neo-liberal) thought in the globalized world and the economy has created new social problems and has also deepened some of those. The ILO's effort to produce a rule of social justice for world since foundation has been violated in the process of globalization. Moreover, in the 21st century, it seems that new social problems have emerged. In this work, we will search for answers to the question that how ILO produces policies as a tool of social policy in the globalization process.

Keywords: social policy, The International Labor Organization, UÇÖ, ILO, globalization

JEL codes: J8,K31,F02

GİRİŞ

Sanayi devrimi, küçük sanat ve zanaat üretiminin yerine yeni makinelerle donatılmış fabrikaların üretiminin geçmesidir, diğer bir ifadeyle doğa gücünün ve organik gücün yerini yeni bir güç olarak makinenin almasıdır. 18. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere'de başlamış olan sanayi devrimi, bir yandan sanayi tekniğinin hızlı gelişimini diğer yandan değişimin doğurduğu büyük ve derin toplumsal değişimleri anlatmaktadır (Talas,1990:8). Bu değişimler ; hızla gelişen ve büyüyen kentler yani bir kentleşme süreci, topraktan kopan köylülerin ve dağılan loncalardan gelenlerin oluşturdukları bir işçi sınıfı ve işçileşme süreci, üretim araçları mülkiyetine sahip ve üretilen artı değere el koyan bir sermaye sınıfının gelişmesi, emeğin sömürülmesi ve birbirinden kesin çizgilerle ayrılmış sınıfların şekillenmesiyle sınıf savaşlarının başlaması olarak sıralanabilir.

Sonuçta, bu yeni düzen içinde iki şey çoğalmıştır: "işçi sınıfının sayısı, acısı ve kapitalist sınıfın serveti" (Talas,1990:8). İşte sosyal politika sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan kapitalist toplum yapısında , toplumsal barışı tehdit edecek düzeye varan sosyal sorunları çözmek üzere gelişmiş bir disiplindir. Dar kapsamlı olarak işçi sorunlarına odaklanmıştır. 1945 sonrası sosyal politika, bakış açısını genişletmiş ve bir toplum politikası haline gelmiştir.

Sosyal politikanın ulusal ve uluslararası kaynakları vardır. Ulusal kaynaklarının başında yasal düzenlemeler, kurumsal düzenlemeler, vergi politikasından gelirler politikasına kadar uzanan politikalar paketi gibi kamu müdahaleleri ile devlet yer alırken , sendikalar, kooperatifler, sivil toplum kuruluşları sosyal politikanın diğer ulusal kaynaklarını oluşturmaktadır. Devlet sosyal politikanın temel tarafı iken uluslararası kaynaklarında¹ ise, Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ-International Labour Organization/ILO), ön

plana çıkmaktadır. Uluslararası sosyal politikanın dolaylı olarak ulusal sosyal politikaların taraflarından olan uluslararası Çalışma Örgütü'nün (UÇÖ), temel amacı uluslararası çalışma mevzuatı oluşturmak olup aynı zamanda uluslararası sosyal politika düşüncesinin somutlandığı bir yapı olmuştur. Uluslararası sosyal politika düşüncesinin ortaya çıkışındaki motivasyon sosyal politikanın motivasyonundan farklı olarak sermaye sınıfından ve devletlerden gelmiştir. Ulusal sosyal politika düzenlemeleri ile ortaya çıkacak olası ülkelerarası rekabet eşitsizliğini engellemek için sosyal politika düzenlemelerinin ulusal düzenlemelerle sınırlı kalmaması mantığı üzerine gelişmiştir. Daha sonra ise, sosyal adalet ve dünya barışı ilişkisi üzerine hedefini şekillendirmiştir.

UÇÖ, Birinci Dünya Savaşı gibi yıkıcı bir savaşın ardından 1919 yılında evrensel ve kalıcı barışın ancak sosyal adaletin üzerine kurulabileceği vizyonunu oluşturmak için kurulmuştur (<http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/history/lang--en/index.htm>). İşçi sınıfı savaş süresi boyunca gösterdikleri çabanın sonucunu almış, Birinci Dünya Savaşını sona erdirecek olan barış antlaşmasında Emek yada Çalışma başlıklı bir bölümünün yer alması hedefine ulaşılmış ve 1919'da imzalanan Versay (Versailles)Antlaşması'nda öngörülen Milletler Cemiyeti ile UÇÖ de ortaya çıkmıştır.

Versay Antlaşması'nda yer alan Anayasa, barış ve sosyal adalet arasındaki bağlantıyı ilk kez kurmuş, "evrensel ve kalıcı barış ancak ancak toplumsal adalete dayanıyorsa kurulabilir" (<http://www.ilo.org/declaration/thedeclaration/history/lang--en/index.htm>) ifadesiyle amacını ortaya koymuştur.

İkinci Dünya Savaşı, Milletler Cemiyetini devreden çıkarınca Cemiyetle organik bağlantısı olan UÇÖ'nün statüsünün de değiştirilmesi gündeme

¹ Sosyal politikanın uluslararası kaynaklarından ön plana çıkan kurumlar , "International Labor Organization/Office (ILO) – Uluslararası Çalışma Örgütü

(UÇÖ)", "United Nations (UN) – Birleşmiş Milletler (BM)" ve uluslararası bazı işçi ve işveren sendikalarıdır.

gelmiştir. Her şeye rağmen örgüt faaliyetlerini sürdürmeye çalışmıştır. Savaş sürecinde örgütün gerçekleştirdiği en önemli toplantı, 41 ülkenin katılımıyla 1944 yılında gerçekleşen Filedelfiya (Philadelphia) Konferansı olmuştur. Konferansta örgüt yapısı yeniden organize edilmiş (Alper,Kaya,1995:23); İkinci Dünya Savaşından sonra, Filedelfiya Bildirgesi ile birlikte UÇÖ'nun temel amaç ve ilkeleri dinamik bir yeniden oluşum ve genişleme sürecine girmiştir. Bildirge, savaş sonrası ulusal bağımsızlıkla birlikte büyümeyi öngörmüş, gelişmiş dünya ile büyük ölçekte teknik işbirliğinin başlangıcının müjdecisi olmuştur. UÇÖ, 1946'da henüz yeni oluşturulan Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın ilk uzmanlık kuruluşu olmuştur. 1969 yılında UÇÖ, 50. kuruluş yıldönümünde Nobel Barış Ödülünü de almıştır.

Devlet, ekonomik ve toplumsal hayatı, çalışma yaşamını düzenleyen yasalar ve politikaları ile sosyal politikanın temel tarafıdır. 1980'li yıllardan itibaren, küreselleşme ve neo-liberal politikalar, dikkatleri devletin sosyal politikaların oluşturulmasındaki rolüne çekmiştir. Bu süreçte sosyal devlet, maliyet artıcı, esnekliği kısıtlayıcı bir aktör olarak değerlendirilirken nihayetinde rekabetin önünde engel olarak görülen devletin bu rolünün sınırlandırılması yönünde baskılar artmıştır. Baskılar, devletin sözkonusu rolünün azaltılması sonucunu da doğurmuştur. Bir yandan bu gelişmeler yaşanırken diğer yandan eşitlik ve adalet sorunlarının ortadan kalkmadığı tam aksine derinleştiği bir küresel dünya ortaya çıkmıştır. Çalışmada 1919 yılından bu yana insanlar arasında sürekli bir barışı sağlamak için sosyal adaletin oluşmasına çaba harcayan UÇÖ'nün, bu yeni dünya düzeninde yaşanan gelişmelere nasıl cevap verdiği incelenecektir.

1. ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ VE ÖRGÜTÜN KURAL ÜRETME SÜRECİNİN ANAYASAL DAYANAKLARI

UÇÖ, 1939 yılına kadar Milletler Cemiyetine bağlı olarak fakat geniş bir yönetsel ve ekonomik bağımsızlık içinde çalışmalarını sürdürmüştür. 1946 yılında Birleşmiş Milletler (BM) in imzaladığı bir anlaşma ile uzmanlık kuruluşu statüsünü kazanmıştır (Talas,1990:106). UÇÖ, BM'in uzmanlık

kuruluşu olarak 187 üye ülkesiyle bugün faaliyetlerine devam etmektedir. Üçlü yapısı ile diğer uluslararası örgütlerden ayrı bir yeri vardır. Üçlü yapı, 187 üye ülkenin işçi, işveren ve hükümet temsilcileriyle UÇÖ'da temsil edildiği anlamına gelmektedir. UÇÖ'nun üç anayasal organından ikisinde üçlü yapı vardır. UÇÖ'nun en üst organı olan Uluslararası Çalışma Konferansında (genel konferans) her ülke 2 hükümet,1 işçi ve 1 işveren temsilcisi ile temsil edilirler. Temsilcilere delege denir ve her delegenin 1 oy hakkı vardır. Örgütün diğer anayasal organı olan Yönetim Konseyi ise, Uluslararası Çalışma Konferansınca seçilen 28 hükümet (10 seçimsiz, sanayileşmiş devletler tarafından atanır),14 işçi, 14 işveren temsilcisinden oluşur. Böylece UÇÖ kural üretme sürecine çalışma hayatının sosyal tarafları da dahil ederek genel konferansta küresel sosyal diyalog ortamı yaratılmış olmaktadır. Bunun başarılı şekilde hayata geçmesi ise, ulusal düzeyde üçlü katılımın çeşitli düzeylerde hayata geçirilmesi ve doğal olarak sendikal hak ve özgürlüklerin varlığına bağlıdır. Sözleşmeler genel konferansta kabul edilir. Genel Konferans örgütün yasama organı iken yönetim konseyi yürütme organı ve üçüncü anayasal organı olan Uluslararası Çalışma Bürosu ise sekretaryasıdır. Büroda çeşitli milletlerden memurlar çalışmaktadır. Merkezi Cenevre'dedir. Ayrıca bölgesel,yerel büroları, haberleşme büroları vardır. Ankara'da da örgütün bir bürosu bulunmaktadır.

28.06.1919'da imzalanan Versay Barış Antlaşması² ile Birinci Dünya savaşı sona ermiştir. Antlaşmanın ilk bölümü Milletler Cemiyeti paktını ve XIII. Bölümü antlaşmadan ayrılarak UÇÖ anayasasını oluşturacak kurucu metnini oluşturmaktaydı (Bkz. Gülmez,2008:66-67). Bu ilkeler düzenlenerek UÇÖ Anayasasının başlangıç bölümünde yer almıştır.

Bugün UÇÖ Anayasasının başlangıç bölümünde, "Evrensel ve kalıcı bir barışın ancak sosyal adalet temeline dayalı olması nedeniyle; Çok sayıda insan için, adaletsizliğin, sefaletin ve yoksulluğun bulunduğu çalışma koşullarının varlığı ve bunun dünya barışı ve ahengini tehlikeye düşürecek bir hoşnutsuzluğa yol açtığı ve bu koşulların örneğin günlük ve haftalık maksimum çalışma saatlerinin düzenlenmesi, işçilerin işe alınması, işsizliğe karşı mücadele, yeterli yaşam koşullarını sağlayacak bir

² Savaş yılları içerisinde istemlerini ortaya koyan işçi sınıfı hareketi, "Uluslararası Emek/Çalışma Şartı" biçiminde temel kuralların da Barış antlaşmasına konulmasını istiyordu. Uluslararası Çalışma Mevzuatı Komisyonu, kendilerine sunulan önerilerden Barış Antlaşmasının XIII.

Bölümüne "emek şartı" olarak dokuz ilke konulmasını kabul etmiş, bu dokuz ilke kimi değişiklikler ile Versay Barış Antlaşmanın "genel ilkeler" başlıklı ikinci alt bölümünde madde 427'de 9 bent ile düzenlenmiştir (Gülmez,2008).

ücretin güvence altına alınması, işçilerin genel ve mesleki hastalıklara ve iş sırasında meydana gelen kazalara karşı korunması, çocukların, gençlerin ve kadınların korunması, yaşlılık ve maluliyet aylıklarının bağlanması, eşit işe eşit ücret ilkesinin tanınması, sendikal özgürlük ilkesinin sağlanması, teknik ve mesleki eğitimin düzenlenmesi ve benzer diğer önlemler bakımından bu koşulları iyileştirmenin acilen gerekliliğine"; (http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_412382.pdf) vurgu yapılmıştır. Bir ülke, UÇÖ Anayasasını onaylamakla adalet ve insanîyet duygularından hareketle, aynı zamanda sürekli bir dünya barışını sağlamak isteği ve bu belirtilen hedeflere ulaşmak amacıyla hareket etme sorumluluğunu kabullenmiş olmaktadır.

Yine Anayasanın başlangıç bölümünde yer alan "insanca çalışma koşullarını benimsemekte başarısız olan devletler, kendi ülkelerindeki çalışma koşullarını geliştirmek isteğinde olan diğer devletlerin önünde bir engeldir " ifadesi küreselleşen ekonominin birbirine bağımlı ilişkileri doğrultusunda bir uluslararası çalışma standartları seti oluşturulması gereğini ortaya koymaktadır (Sengenberger,2005:23).

1919 yılında saptanan ilke ve amaçlar, o dönemin ihtiyaçlarını, eğilimlerini, öne çıkan sosyal sorunlarını yansıtmakta idi. 1944 yılında kabul edilen Filedelfiya Bildirgesi değişen dünya koşulları ile birlikte örgütün çalışmalarına yeni görünüm getirecek ilkeleri içermekteydi (Talas,1990:108-109). Bildirge, örgütün etkinlik alanını dar anlamda çalışma dünyası ve çalışma koşullarının dışına çıkarmakta, insan hakları ile ekonomik ve mali alanı da kapsayacak biçimde genişletmekteydi (Gülmez,2008:141).

Anayasanın eki ve anayasal bir belge olan Filedelfiya Bildirgesi, beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde temel ilkeler sayılmış ve örgütün dayandığı temel ilkeleri bir kez daha doğrulanmıştır . Bunlar (ILO,2015 a);

- "Emek bir mal değildir;
- Dernek kurma ve ifade özgürlüğü desteklenen bir ilerlemenin vazgeçilmez şartıdır;
- Yoksulluk, bulunduğu yerlerde, herkesin refahına yönelik bir tehlike oluşturur;
- İhtiyaca karşı mücadele, her ulusun kendi ülkesi içerisinde tükenmez bir güçle ve

kamu yararının sağlanması amacıyla işçi ve işveren temsilcilerinin Hükümet temsilcileri ile eşit şartları içinde katılımlarıyla yapacakları serbest tartışmalara ve alacakları demokratik kararlara hakim olarak sürekli ve ortak bir uluslararası gayretle yürütülecektir".

Bildirgenin ikinci kısmında düzenlendiği üzere, "İrk, inanç ve cinsiyetleri ne olursa olsun, bütün insanlar maddi ilerlemelerini ve manevi gelişmelerini, hür ve haysiyetli bir şekilde, ekonomik güvence altında ve eşit şartlarda sürdürmek hakkına sahiptirler. Bu sonuca ulaştıracak koşulların gerçekleştirilmesi, her ulusal ve uluslararası siyasetin ana hedefini oluşturmalıdır." UÇÖ böylece, insanın ayırım gözetilmeksizin maddi ve manevi gelişimi sağlama hakkı bulunduğu vurgu yapılmış ve bu sonuca ulaşılması için ulusal ve uluslararası sosyal politikaların bu yönde düzenlenmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Uluslararası düzeyde alınan mali ve ekonomik tüm önlemlerin ve yapılan programların bu temel hedef ışığında düşünülmesi ve incelenmesi ile UÇÖ görevlendirilmiştir.

Üçüncü kısımda, belirtilen hususlarda gerçekleşmesini sağlayacak programların uygulanması işinde çeşitli uluslara yardımın, UÇÖ için önemli bir yükümlülük oluşturduğu kabul edilmiştir.Tam istihdamın sağlanması ve hayat seviyesinin yükseltilmesi ise, aşağıdaki koşullara bağlanmıştır(ILO,2015 a);

- "İşçileri, becerilerini ve bilgilerini bütünüyle gösterebilmekten zevk duyacakları işlerde çalıştırmak ve bu sayede ortak refaha en iyi biçimde katkı da bulunmak,
- Bu amaca ulaşmak için, bütün ilgililer hakkında uygun güvencelerle işçileri mesleklerinde yetiştirmek üzere olanaklar sağlamak ve onların bir yerden diğer bir yere nakillerini ve bu arada gerek kendilerinin gerek diğer halkın göçerliliğini kolaylaştırabilecek önlemlere başvurmak,
- Ücretler ve kazançlar, çalışma süreleri ve diğer çalışma koşulları konularında kaydedilen ilerlemelerin sonuçlarından herkese eşit şekilde yararlanma imkanı tanınması, iş sahibi olan ve korunmaya muhtaç olan kimselere asgari yaşam koşulları sağlayacak bir ücret verilmesi,

- Toplu görüşme yapmak hakkının tam olarak tanınması, üretim düzenlemelerinin sürekli iyileştirilmesi ile sosyal ve ekonomik politikanın hazırlanması ve uygulanmasında ortaklaşa hareket etmek için işçi ve işverenlerin işbirliği yapması
- Güvenceye ve eksiksiz tıbbi tedaviye ihtiyaç duyan herkes için temel bir gelir sağlamak amacıyla yönelik sosyal güvenlik önlemlerinin yaygınlaştırılması”.

Dördüncü bölümde, örgütün yetkileri ekonomik ve mali alanlara doğru genişletilmiştir. UÇÖ'nün, bu büyük görevde, aynı zamanda bütün ulusların sağlık, eğitim ve refahının iyileştirilmesi hususunda kendisine bir sorumluluk payı ayırmış olan bütün uluslararası kuruluşlarla tam bir işbirliği yapmaya söz vermektedir. Konferans, bu bildirmede sözü edilen ilkelerin, bütün dünya ulusları hakkında tam olarak uygulanabilir olduğunu kabul etmiştir (ILO,2015 a). UÇÖ'nün tüm çalışmalarına yön veren Filedefiya Bildirgesi, örgütün etkinlik alanını kişi ve konu yönünden genişletirken sosyal standartların uluslararası boyutta gündeme gelmesi konusunda önemli bir aşama olarak kabul edilmektedir.

Yaşanan siyasal, ekonomik, sosyal ve teknolojik değişimler doğrultusunda örgüt politika ve programlarını, geniş ölçüde yeniden düzenlerken, örgütün anayasal hedeflerinin kuruluşundan bu yana herhangi bir değişikliğe uğramadığı görülmektedir (Sengenberger,2005).

2- ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ VE KÜRESELLEŞME

Küreselleşme, çok yönlü, etkileri açısından faydaları ve zararları ile tartışılan bir olgudur. Küreselleşmenin şimdiye kadar ki en önemli etkilerinden biri, sosyal standartların aşınmasında yaşanmıştır. Nitekim küreselleşmenin beraberinde getirdiği dünya ticaret sistemi sosyal alanda ortaya çıkardığı sorunlar nedeniyle eleştirilmektedir. Özellikle korunmaya muhtaç kişilerin sosyal güvenliği, yoksulluğun ve işsizliğin önlenmesi, kadınların ve çocukların ekonomik olarak sömürülmesinin önlenmesi en çok eleştirildiği konulardır (Şenkal,2003:2). Nihayetinde küreselleşme ve sosyal politika ilişkisinde sıklıkla kullanılan küreselleşmenin, refah devletini zedeleyerek sosyal politikalar üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğu tezinden yola çıkarak ,

küreselleşmenin sosyal politika üzerindeki bu yıpratıcı etkileri karşısında UÇÖ'nün nasıl bir tavır aldığı önemli bir hususu oluşturmaktadır.

1995 yılında toplanan Dünya Sosyal Gelişme Zirvesinde, UÇÖ' nün küreselleşme sürecindeki önemi ve üstleneceği işlevi ortaya koyan kararlar alınmıştır. Örgüt, küreselleşmeyi yarattığı dinamikler ve sorunlar nedeniyle, kayıtsız kalamayacağı bir değişim süreci olarak değerlendirmiştir. Bu yaklaşım çerçevesinde 1998 yılında Örgüt tarafından “Çalışmaya İlişkin Temel Haklar ve İlkeler Bildirgesi” kabul edilmiş, 1999 yılında ise “uygun iş” (decent work) yaklaşımı dönemin Genel Müdürü Juan Somavia'nın raporuyla duyurulmuştur. Örgüt “uygun iş”in unsurları ile ilgili stratejik bütçeleme ve sonuç temelli yönetim uygulamaları yoluyla önemli bir yapı reformunu başlatmıştır. Genel Müdür bu sürecin Örgütün etkililiğini arttırdığını belirtmiştir. 2005 yılında toplanan Dünya Zirvesinin Sonuçları arasında ise, “adil bir küreselleşmenin desteklenmesi ve herkes için uygun iş, tam ve üretken istihdam amaçlarına erişme kararı” bulunurken; yeni süreçte, taraflar herkes için adil sonuçlar doğuran bir küreselleşme sürecinin yaratılması üzerinde durmaya başlamıştır (Kapar,2009:61-62). 2008 Haziran ayında Cenevre’de düzenlenen ve 182 üye ülkenin temsil edildiği 97. UÇÖ Konferansında “Adil Küreselleşme için Sosyal Adalet Bildirgesi” ve bu yönde atılacak adımları belirleyen kararlar alınmıştır. Bildirge ile uygun iş gündemi, UÇÖ'nün kurumsal sisteminin odağına yerleştirilmiştir.

Bugün içinse, Çalışma Yaşamında Temel Haklar ve İlkeler Bildirgesi ve Adil Küreselleşme için Sosyal Adalet Bildirgesi örgütün temel belgeleri arasında yerini almıştır. Sosyal adaleti, uluslararası planda tanınan insan ve emek haklarını gerçekleştirmek için çalışan UÇÖ, küreselleşme ve değişen koşullara cevabını bu bildirimlerle vermiştir. Çalışmanın bu bölümünde küreselleşme sürecinde örgütün ürettiği bildirge ve belgelere yer verilirken örgütün bu süreçte küreselleşmeye cevaben ürettiği sözleşmelere de kısaca değinilmiştir.

2.1. Çalışmaya İlişkin Temel Haklar ve İlkeler Bildirgesi

Küreselleşmenin derinleştirdiği sosyal adaletsizlik ve eşitsizliklere karşı çıkmanın yolu, sözleşme üretmenin yanısıra bu sözleşmelerin uygulanmasını ve yaygınlaştırılmasını sağlamaktır (Gülmez,2008:149). UÇÖ de, temel insan hakları

temelinde yer alan 4 başlık ve 8³ UÇÖ sözleşmesi ile ilgili olarak ve dünyada bu konuda ihlallerin yaşanmasına paralel olarak, bu sözleşmelerin uygulanmasını sağlamak için 1998 yılında Çalışmaya İlişkin Temel Haklar ve İlkeler Bildirgesi'ni kabul etmiştir. Bu bildirme ile, UÇÖ üyesi ülkeler bu sözleşmeleri onaylamamış olsalar bile UÇÖ anayasasını kabul etmeleri nedeniyle Anayasa gereği ve iyi niyetle bu ilkeleri geliştirmek ve gerçekleştirmekle yükümlü kılınmışlardır. Bu yükümlülük gereği de ülkelerin izlenmesi ile denetimi öngörülmüştür.

Bildirmede düzenlenen konu başlıkları şöyledir (ILO,2015):

- Sendikalaşma özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkının etkin biçimde tanınması;
- Zorla ya da zorunlu çalıştırmanın tüm biçimlerinin ortadan kaldırılması;
- Çocuk işçiliğine etkin biçimde son verilmesi; ve
- İstihdamda ve meslekte ayrımcılığın ortadan kaldırılması.

UÇÖ yönetim organı, çalışma yaşamındaki temel hak ve ilkeleri konu edinen sekiz sözleşmeyi temel olarak tanımlarken bildirmede yer alan bu standartlar, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Sosyal Şartı'nın bildirimleri doğrultusunda genel insan hakları içerisinde yer almaktadır.

UÇÖ küreselleşmeyle birlikte giderek artan sorunlara çözüm bulmak için, bazen kendi içinde bazen de diğer örgütlerle işbirliği içinde hareket etmeye yönelmiştir. Örneğin, 1992 yılından itibaren en büyük teknik ve türünün küresel anlamdaki en yaygın programı olan, "Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı"nı (International programme on the elimination Child Labour-IPEC) başlatmıştır (Tokol,2017:20).

Fakat yapılan araştırmalar bu konularla ilgili günümüz dünyasında ciddi ihlaller olduğunu ortaya koymaktadır. UÇÖ ve Walk Free Vakfı tarafından Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ile ortaklaşa gerçekleştirilen bir araştırmaya göre, 2016 yılında dünyada 40 milyonu aşkın kişinin modern kölelik mağduru olduğu görülmektedir. Bunların 25

milyonu zorla çalıştırılırken, 15 milyon kadarı da zorla evlendirilmiş kişilerdir. Ayrıca kadınlar ve kız çocuklar modern kölelikten daha fazla etkilenmektedir. Modern kölelik durumundaki kadınların ve kız çocukların sayısı 29 milyon kadardır. Ticari seks endüstrisinde zorla çalıştırılanların yüzde 99'unu, zorla evlendirme mağdurlarının da yüzde 84'ünü kadınlar ve kız çocuklar oluşturmaktadır. Bu bilgilere ek olarak UÇÖ , yaşları 5 ile 17 arasında olan yaklaşık 152 milyon çocuğun işçi olarak çalıştığını ortaya koymaktadır (ILO,2017).

UÇÖ Genel Müdürü Guy Ryder'ın ifade ettiği üzere; "Bu yeni küresel tahminler, hem zorla çalıştırmayı hem de çocuk işçiliğini önlemeye yönelik müdahalelerin tasarlanıp geliştirilmesine yardımcı olabilir." (ILO,2017).

Çalışma yaşamındaki temel hakların ihlali ve UÇÖ anayasasının çiğnenmesi, UÇÖ'nün denetim organları ve Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) gibi diğer organizasyonlar tarafından sürekli olarak kayıt altına alınırken en yaygın şikayetin ise, örgütlenme özgürlüğü ile ilişkili olduğu ortaya çıkmaktadır (Sengenberger,2005).

2.2. İnsana Yakışır İş

Küreselleşme ve esnek işgücü piyasalarının önem kazanmaya başladığı 1980 sonrası dönemde artan küresel işsizlik, yoksulluk, eşitsizlik ve işletmelerin üzerindeki yoğun baskı üzerine, UÇÖ bu sorunlara cevaben 1999 yılında "insana yakışır iş/uygun iş" (decent work) hedefini ortaya koymuştur (Munck,2010:225 akt.Tokol,2017:20). 2009'da "Küresel İşler Paketi"ni oluşturmuştur (Tokol,2017:20).

Genel Müdür Juan Somavia tarafından 1999 yılında dile getirilen ve çalışmanın kalitesinin ve insani boyutunun artırılması anlamına gelen "İnsana Yakışır İş" kavramı, UÇÖ'nün 21. yüzyıldaki yaklaşımını ifade etmektedir (Sengenberger,2005:17). Literatürde bu olgu; düzgün iş, saygın iş, insan onuruna yakışır iş ve uygun iş olarak da ifade edilmektedir.

İnsana yakışır iş ; çalışma hayatına ilişkin temel haklar, istihdam, sosyal koruma ve sosyal diyalog olmak üzere dört temel stratejiye

³ Örgütlenme Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunması Sözleşmesi, 1948 (Sayı.87) -Örgütlenme ve Toplu Sözleşme Hakkı Sözleşmesi, 1949 (Sayı. 98) -Zorla Çalıştırma Sözleşmesi, 1930 (Sayı. 29) - Zorla

Çalıştırmanın Yasaklanması Sözleşmesi, 1957 (Sayı. 105) - Asgari Yaş Sözleşmesi, 1972 (Sayı. 138) -Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimleri Sözleşmesi, 1999 (Sayı. 182) - Eşit Ücret Sözleşmesi, 1951 (Sayı. 100) -Ayrımcılık (İstihdam ve Meslek) Sözleşmesi, 1958 (Sayı. 111).

odaklanmaktadır. Ekonominin temel hedefinin yalnızca iş yaratmak olmaması aynı zamanda yaratılan işlerin kabul edilebilir kalitede olması mantığı üzerine oturmuştur (ILO, 1999). Örgüt ayrıca 2009 yılında “Yeşil İşler Programı”nı kabul etmiştir. Bu programın amacı, küresel ısınma ve diğer çevre sorunlarını ortadan kaldıracak insana yakışır işleri değerlendirmek, analiz etmek ve bu işleri teşvik etmektir (<http://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/green-jobs/lang--tr/index.htm>).

Sürdürülebilir ekonomik büyüme için , ekonomik ve sosyal ilerleme arasında uygun bir denge gerektiğine itiraz etmek oldukça zordur. UÇÖ , ekonomik ve sosyal ilerleme arasında uygun bir dengenin sağlanmasıyla ülkelerin küreselleşmenin faydalarını yaşayacakları daha iyi bir konuma geleceklerini ve bunun da daha fazla insana yakışır iş üreteceği görüşündedir. (Anker vd,2002:5). Aynı zamanda böyle bir ilerleme, çalışılan işlerin insana yakışır olmasına bağlıdır. İnsana yakışır iş, insanların çalışma yaşamlarındaki özlüklerini yansıtırken (<http://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/dw/lang--tr/index.htm>) daha iyi yaşam için daha iyi iş gerekliliği açıktır.

2.3. Adil bir Küreselleşme için Sosyal Adalet Bildirgesi

Örgüte göre küreselleşme zenginliğin üretiminde büyük bir potansiyeli harekete geçirmekte, fakat aynı zamanda, güvencesizliğin, eşitsizliğin ve yoksulluğun artmasına yol açmaktadır. UÇÖ küreselleşme yanlısı ve karşıtı olarak adlandırılan yelpazenin iki ucu arasında bir yer edinme uğraşısı vermektedir, ve uzun süredir ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel değişimin çalışma yaşamında doğurduğu yenilik ve sorunlara çözüm olarak adil bir küreselleşmenin sağlanması arayışındadır (ILO,2004).

Sonuçta, 2008 Haziran ayında Cenevre’de düzenlenen ve 182 üye ülkenin temsil edildiği 97. UÇÖ Konferansında “Adil Küreselleşme için Sosyal Adalet Bildirgesi” ve bu yönde atılacak adımları belirleyen kararlar alınmıştır. UÇÖ üyeleri son dönemde yaşanan küresel ekonomik çalkantı nedeniyle artan işsizlik oranları ve sosyal güvenlik imkanlarının yetersizliği karşısında biraraya gelerek küreselleşmeden herkesin eşit yararlanması ve

insan onuruna uygun çalışma koşullarının yaratılması için, UÇÖ’ya daha fazla yetki vermeyi kararlaştırmışlardır (http://www.unicankara.org.tr/2008_June/haber_sol14.html). Bildirge, 2002 yılında UÇÖ tarafından oluşturulan “Küreselleşmenin Sosyal Boyutları Dünya Komisyonu” raporunun ardından başlayan üçlü diyalog sonucu oluşturulmuştur ve UÇÖ’nün küreselleşme karşısındaki çağdaş vizyonunu ifade etmektedir (Tokol, 2017:55). Bildirge dört bölüm ve izleme mekanizmasını düzenleyen bir ekten oluşmaktadır.

UÇÖ’nün sürekli değişen bir ortamda gelişmenin ve sosyal adaletin teşvik edilmesi ve gerçekleştirilmesine yardımcı olmak konusunda kilit rol oynadığına kanaat getirerek, “uygun iş”i küreselleşme sorunlarına etkili bir yanıt olarak kabul etmesinden güç alarak⁴ artan karşılıklı bağımlılığın, karmaşanın ve üretimin uluslararasılaştırılmasının hüküm sürdüğü bir dünyada UÇÖ hedeflerini gerçekleştirmede “*özgürlük, insan onuru, sosyal adalet, güvenlik ve ayrımcılığın önlenmesi gibi temel değerlerin sürdürülebilir bir ekonomik, sosyal kalkınma ve verimlilik için esas olduğu; yurt içi ve yurt dışındaki sosyal diyalog mekanizmasının önemi, istihdam ilişkisinin öneminin işçilere yasal koruma sağlama vasıtası olarak kabul edilmesi, güçlü bir sosyal ekonomi ve uygun nitelikler taşıyan canlı bir kamu sektörü ile birlikte üretken, kazançlı ve sürdürülebilir işletmelerin, sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve istihdam fırsatları için son derece önemli olduğuna,*” (ILO,2009) vurgu yapmıştır.

UÇÖ anayasal hedeflerini geliştirmek amacıyla çabalarını yoğunlaştırmak, sözü edilen çabaları etkili hale getirmek , küreselleşme bağlamında ve UÇÖ’nün hedeflerine ulaşmasında üyelerinin çabalarına destek vermek amacıyla UÇÖ’nün kapasitesini güçlendirmeyi kabul ederek örgüt aşağıda sıralanan hedefleri kabul etmiştir (ILO,2015):

- “Uygun İş Gündemi ve UÇÖ’nün dört stratejik hedefi doğrultusunda aralarındaki sinerjiden yararlanmak suretiyle küresel ve birleştirilmiş bir yaklaşım oluşturulmasının geliştirilmesi yönünde uyum ve işbirliği sağlamalı;

⁴ uygun iş kavramına yönelik küresel ve bölgesel düzeylerde tekrar tekrar ifade edilen geniş kapsamlı

destek ve 2005 BM Dünya Zirvesinde uygun iş hedeflerine ilişkin yapmış oldukları açıklamalarını göz önünde bulundurarak.

- Mevcut anayasal çerçeveye ve kurallara tümüyle bağlı kalarak etkinliği ve verimliliği geliştirmek amacıyla kendi kurumsal uygulamalarını ve yönetişimin uyumlu hale getirmeli;
- UÇÖ'nün anayasal hedefleri çerçevesinde ihtiyaçlarını karşılamada UÇÖ'yu oluşturan unsurlara katkı sağlayacak yüksek kalitede bilgi, tavsiye ve teknik programlar aracılığıyla üçlü tartışmaya dayalı ülke düzeyinde ifade ettikleri ihtiyaçların karşılanmasında UÇÖ bileşenlerini desteklemeli ve
- UÇÖ'nün standart belirleme politikasını iş dünyası ile uyumlu hale getirmek suretiyle UÇÖ faaliyetlerini bir köşe taşı olarak teşvik etmeli ve standartların rolünü Örgüt'ün anayasal hedeflerine ulaşmada faydalı bir yol olarak garanti altına almalıdır."

Bildirgede üye ülkeler, işçiler ve işverenler aldıkları kararlar açık ekonomiler ve açık toplumların sürdürülebilmesi için sosyal adalet, tam ve üretken istihdam, sürdürülebilir işletmeler ve sosyal birliktelik sağlayacak bir strateji geliştirilmesi istenmektedir. Bildirgede küreselleşmenin yararlarından bahsedilmekle birlikte herkesin küreselleşmeden eşit faydanabilmesi için çalışma koşullarının da iyileştirilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır (ILO,2015). Sürekli ve hızlı değişimin yaşandığı küreselleşme sürecinde, uluslararası çalışma standartları aracılığıyla ekonomik ve sosyal politikaların merkezine uygun iş ile üretken ve tam istihdam sağlama amaçlarının yerleştirilmesi öngörülmektedir (Kapar,2009:66). Bildirge, "istihdam, sosyal koruma, sosyal diyalog ve üç taraflılık, temel çalışma ilke ve hakları" olmak üzere dört stratejik amacı ayrıntılı şekilde düzenlemekte ve UÇÖ'nün dört temel konuda yapacağı çalışmalara önemli katkı sağlamaktadır.

Bu dört stratejik amacın bir bütün oluşturduğu ve birbirini desteklediği kabul edilmektedir. Amaçların gerçekleştirilmesi için ülkelerin ulusal çabaları, UÇÖ'nün gerçekleştirdiği küresel ve bütünsel insana yaraşır iş stratejisinin bir parçası olmalıdır. Çalışma yaşamında cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve ayrımcılığa karşı çıkılması bu stratejik amaçlarla eş zamanlı ve bir bütün olarak ele alınmalıdır (Tokol,2017:57). Sonuç itibarıyla, bildirge ile örgütün anayasal ilke ve değerleri bir kez daha doğrulanırken bu bildirge ile örgüt 1999'da kabul

ettiği "insanca çalışma" paradigmasını da kurumsal düzeye taşımıştır (Gülmez,2011:8).

UÇÖ'nün hali hazırdaki işlevleri ile birlikte yeni işlevler üstlenmeye dönük bir değişim içinde olduğu açıktır. Bu yapılanmanın ulusal sosyal politikaları etkilemede Örgütün uluslararası çalışma sözleşmeleri gibi geleneksel araçlarının yanında yeni bazı araçlara da sahip olması ile sonuçlanması güçlü bir olasılıktır. "Adil Bir Küreselleşme İçin Sosyal Adalet UÇÖ Bildirgesi" nin Örgütün yapılanmasını ve uluslararası sosyal politikayı belirlediği ölçüde, ulusal sosyal politikaları da etkilemesi beklenmelidir (Kapar,2009:75).

2.4. Küresel İşler Pakti

Küresel İşler Pakti (Global Jobs Pact), örgütün kabul ettiği tek pakttir. 2009 yılında 98. Uluslararası çalışma konferansında kabul edilmiştir. Konferans toplantısı öncesinde konuyla ilgili yapılan zirvede (UÇÖ Küresel İşler Zirvesi) güçlü bir siyasi destek verilmiştir. Nitekim dünyanın her tarafından Devlet ve Hükümet Başkanları, Başkan Yardımcıları, Çalışma Bakanları ve işçi ve işveren kuruluşlarının liderleri 15-17 Haziran 2009 tarihlerinde gerçekleştirilen Küresel İş Krizi Zirvesi sırasında Küresel İşler Pakti'na güçlü bir siyasi destek vermişlerdir. BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon da Zirve'ye gönderdiği mesajda girişimi desteklemiştir (ILO,2010:III).

Pakt, hükümetlerin, iş ve çalışma yaşamı temsilcilerinin küresel işsizlikte, eksik istihdamda ve kayıtdışı çalışmada meydana gelen daha önce görülmemiş artışa karşı verdikleri bir yanittir. Paktın önerdiği politikalar şöyledir (ILO,2010:III-IV):

"• kadınların ve erkeklerin mümkün olduğu ölçüde istihdamda tutulmaları, özellikle küçük, orta ve mikro olmak üzere işletmelerin sürekliliklerinin sağlanması; • yeşil işler dahil olmak üzere yeni işler yaratılmasının desteklenmesi ve istihdam yoğun sektörlerle yatırım yapılması; • istihdama daha hızlı yeniden girişlerin kolaylaştırılması ve ücret erimesi sorununun ele alınması; • krizden etkilenen kişilerin ve ailelerin, özellikle bunlardan en güç durumda olanların ve kayıtdışı ekonomide çalışanların sosyal koruma sistemleri güçlendirilerek, gelir desteği sağlanarak, geçim yollarını ve emekli maaşlarının güvencesini sürekli kılarak korunması; • istihdamın kendini yeniden toplama sürecinin hızlandırılması; işgücü arzı ve talebi üzerinde aynı anda harekete geçerek

istihdam olanaklarının genişletilmesi ve işgücünün bugün için ve gelecekte gerekli becerilerle donatılması”.

Pakt, “İnsana Yakışır İş Gündemi” ile, “Adil bir Küreselleşme için Sosyal Adalet Uluslararası Bildirgesi” ni temel almaktadır. Uluslararası mali ve ekonomik krizin sosyal etkileri ile ekonomik etkilerini ele almaktadır. Yatırımları, istihdamı, sosyal korumayı merkeze alarak krizden üretken çıkışı savunmaktadır. Temel hedef, ekonomik toparlanma ile insana yakışır iş olanakları sunulması arasındaki zaman farkını azaltmaya yönelik politikalar için üzerinde uluslararası anlaşmaya varılmış bir zemin oluşturmaktadır. Pakt ile bu amaçı hayata geçirmek için küresel, bölgesel ve ulusal tüm dünyaya yönelik acil eylem çağrısı yapılmaktadır (Bkz.Tokol,2017: 62-64).

2.5. Diğer Bildirgeler:

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bildirgesi: 1975 yılında uluslararası kadın yılı nedeniyle uluslararası çalışma konferansınca kabul edilmiştir. Bildirge, tüm çalışanlar için fırsat ve işlem eşitliğini kabul etmekte cinsiyete fayal her türlü ayrımcılığa karşı çıkmaktadır. İnsana Yakışır İş çerçevesinde ve 2008 tarihli Adil bir Küreselleşme için Sosyal Adalet Bildirgesi’nde yer alan vizyon netliği ışığında UÇÖ toplumsal cinsiyet eşitliği ve ayırım gözetmemeyi çeşitli alanları kesen konular olarak belirlemiştir. 2009 yılında toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili genel görüşme ve eşitliği insana yakışır işin merkezinde yer verilmesi, daha ileri hamleler ve kuruluşun geleceğinde çalışma yaşamında kadının güçlendirilmesine odaklanması açısından özel bir fırsat sunmaktadır (İnsana Yakışır İşin Merkezindeki Konu: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği,ILO).

Sosyal Politika ve Çok Uluslu Şirketler ile İlgili İlkeler Üçlü Bildirgesi: Küreselleşme süreciyle ön plana çıkan çok uluslu şirketler gibi evrensel sorunlar yeni öğeler olarak uluslararası sosyal politika önlemleri alınmasını ve düzenlemeler yapılmasını zorunlu kılmıştır (Gülmez,2011:168). Bu bağlamda Uluslararası Çalışma Ofisi Yönetim Kurulu’nun 204. oturumunda 1977 yılında kabul edilmiş ve aynı organın 279. oturumunda 2000 ve 2006 yılında gözden geçirilmiştir. Bildirge, çok uluslu şirketlerin ekonomik ve sosyal gelişmeye katkılarında destek olmak ve yaratacakları sorunları asgari düzeye indirmek veya çözmek üzere çalışma hayatının taraflarına rehberlik edecek ilkelere yer vermektedir (ILO,2003: Tokol,2017: Gülmez,2011:168).

2.6. Küreselleşme Sürecinde UÇÖ’nün Ürettiği Sözleşmeler

UÇÖ kurulduğu yıllarda hızlı bir kural üretme sürecine girmiştir. 2. Dünya Savaşı’ndan sonraki ilk birkaç on yıl içinde uluslararası çalışma ve sosyal haklar hukuku konusunda standartları belirlemiştir. UÇÖ küresel dünyada yeni çalışma koşullarını ve esnek istihdam ilişkilerini düzenlemek üzere de bu süreçte bu dönemin ihtiyaçlarına cevap bulacak sözleşme ve tavsiye kararları üretmiştir.

Bu bağlamda yürürlüğe giren sözleşme ve tavsiye kararlarından 168 sayılı İstihdamın Geliştirilmesi ve İşsizliğe Karşı Koruma Sözleşmesi ve 176 sayılı tavsiye kararı, 175 sayılı Kısmi Zamanlı Çalışma Sözleşmesi ve 182 sayılı tavsiye kararı, 177 sayılı Evde Çalışma Sözleşmesi ve 184 sayılı tavsiye kararı, 181 sayılı Özel İstihdam Büroları Sözleşmesi ve 188 sayılı tavsiye kararını sayabiliriz (bkz.Uçkan,t.y:10-11).

Küresel dünya ekonomisinde ister gelişmiş isterse gelişmekte olsun tüm ülkeler için işsizlik en önemli problemdir.1988 yılında kabul edilen 168 sayılı sözleşme ile, örgüt her üye ülkenin, işsizliğe karşı korunma sistemini ve istihdam politikasını koordine etmek için uygun adımları atacağı sorumluluğunu getirmiştir. UÇÖ ilerleyen yıllarda ise, sırasıyla 1994 yılında 175 sayılı kısmi zamanlı çalışma sözleşmesi, 1996 yılında evde çalışma sözleşmesi, 1998 yılında özel istihdam büroları sözleşmesini kabul etmiştir. Evde çalışanlar için insana yakışır iş ve ayrımcılık yasağı 2011 tarihli yasa ile getirilmiştir.

2011 yılında kabul edilen ev işleri sözleşmesi ile Uluslararası Çalışma Örgütü, Çalışmalarda Temel İlkeler ve Haklar hakkındaki UÇÖ Bildirgesinin hedeflerine ulaşılması ve adil bir Küreselleşme için UÇÖ

Sosyal Adalet Bildirgesi'nin hedeflerine ulaşılması için insana yakışır çalışmaların teşvik edilmesi hususunda dikkatli olunmasının altını çizmiş ve Uluslararası iş sözleşmelerinin ve Tavsiyelerin, aksi belirtilmedikçe ev işçileri de dahil olmak üzere tüm işçiler için geçerli olduğunu hatırlatmıştır. Genelde kadın ve göçmenlerin çalıştığı ev işlerinde, örgüt 2011 tarihli, 189 sayılı Ev İşçileri Sözleşmesinin onaylanmasını desteklemeye yönelik hareketi ile , göçmen ev işçilerine odaklanmıştır.

UÇÖ’nün uluslararası sosyal politikada kural üretme etkinliğini sayısal açıdan ele alınırsa 1919’ dan 2018 yılına kadar örgütün kabul ettiği sözleşme sayısı 189 ve tavsiye kararı ise 205

olmuştur. Küreselleşme süreci dönemini 1980'ler sonrası ile değerlendirdiğimizde ÜÇÖ 38 yıllık dönemde 35 sözleşme ve 31 tavsiye kararı kabul etmiştir.(<http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:12000::NO::>). 1980'lerden itibaren ürettiği sözleşmeler sayı olarak azalırken son dönemlerde örgütün onaya bağlı hukuksal yükümlülük doğuran sözleşmeler yerine yol gösterici-esnek belgeler kabul etme politikasını sürdürdüğü görülmektedir; 2008 Hakça Bir Küreselleşme İçin Sosyal Adalet ÜÇÖ Bildirgesi, 2009-Küresel İşler Paketi,2011-ev emekçileri sözleşmesi ve aynı adlı tavsiye kararı (Gülmez,2011:7) örnek olarak verilebilir. En son örgüt 2017 yılında (205) sayılı Barış ve Dayanıklılık için İstihdam ve İnsana Yakışır İşlere İlişkin Tavsiye Kararı'nı kabul etmiştir.

Daha önce belirtildiği üzere kurulduğu yıllarda hızlı bir kural üretme sürecine giren ÜÇÖ, 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki ilk birkaç on yıl içinde uluslararası çalışma ve sosyal haklar hukuku konusunda standartları belirlemiştir fakat, 1980'lerden sonra küresel dünya ekonomisinde IMF ve Dünya Bankası gibi kurumlar büyümüş ve ekonomi ve sosyal politikalar üzerinde bu örgütlerin etkinlikleri artmaya başlamıştır.

Günümüz dünyasında insanlar işleriyle ilgili daha fazla endişe duymaya başlamıştır. Küreselleşme ve yeni üretim biçimleri, birçok kişiye göre, işçilerin haklarını savunmasını zorlaştırmakta ve daha büyük bir çaresizlik hissine yol açtığı düşünülmektedir (ILO,2017a:37). Düşen ekonomik etkinliğe işlerin yok olması eşlik ederken ÜÇÖ küresel istihdam krizine karşı "İnsana Yakışır İş" ve "Küresel İşler Paketi" ile mevcut krizin nasıl ele alacağı konusunda önemli konseptler sunmuştur (Javad ve Ganter,2010:1).

3. SONUÇ

ÜÇÖ'nün en önemli görevi, uluslararası çalışma standartlarının düzenlenmesi, geliştirilmesi ve izlenmesidir. Kural koyma etkinliği, üye devletlerin sosyal politikalarına yol gösterme ve dünyada sosyal gelişmeleri hızlandırma amacına hizmet etmektedir (Erdut,2002). Bu bağlamda örgüt, çalışma koşullarını düzenleyen, küresel düzlemde uygulanabilir ve hukuken bağlayıcı 189 sözleşme ve hukuken bağlayıcılığı olmayan 205 tavsiye kabul

etmiştir. Uluslararası çalışma standartlarının ana konu alanları, ÜÇÖ'nün sekiz temel çalışma standardı olarak da ifade edilen çalışma yaşamının temel haklarını kapsamaktadır (Sengenberger,2005:27,66). Nitekim örgüt bu temel sözleşmelerin uygulanmasını sağlamak için, 1998 yılında "Çalışmaya İlişkin Temel Haklar ve İlkeler ÜÇÖ Bildirgesi'ni kabul etmiştir.

Kuruluşundan bu yana ÜÇÖ'nün sözleşme üretme ve ÜÇÖ sözleşmelerinin onaylanmasında büyük ilerlemelere rağmen, birçok devlet ve çok sayıda işverenin, hala ÜÇÖ normları ve bu normlarla bir arada bulunan politikalarla uyumlu hareket etmesiyle ilgili sıkıntılar yaşanmaktadır⁵. Günümüz dünyasında, neo-liberalizm örgütün karşısındaki en belirgin odak olarak çıkmaktadır (Sengenberger,2005:27,66). Nitekim neo-liberalizmin etkisiyle de, küreselleşme, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası, ve Dünya Sağlık Örgütü, ÜÇÖ gibi uluslararası örgütleri, sosyal politikanın oluşturulmasında yeni oyuncular olarak karşımıza çıkartmış; böylece bu örgütler, ülkelerin sosyal politikasını şekillendirmeye daha çok dahil olmuşlar ve bu gelişmeler istenen ulusal sosyal politika hakkında, küresel bir söylem yaratmıştır. Ülkelerin refah politikaları, istenilen ulusal sosyal politika için uluslararası örgütlerin kendi içinde ve aralarında yürütülen fikirler mücadelesiyle küresel bir boyut kazanmıştır. Dünya Bankası ve ÜÇÖ arasında, komünizm sonrası ülkelerdeki emeklilik politikası savaşı buna klasik bir örnek oluşturmaktadır (Deacon,1997;Holzmann ve diğerleri, 2003; akt.Deacon,2007:9). ÜÇÖ'nün etrafındaki çok da dostane olmayan örgütün politikalarına çok da sıcak bakmayan bu sosyo-politik ortam, uluslararası standartların uygulanmasına genellikle ciddi bir engel teşkil etmektedir (Sengenberger,2005:41).

Kısacası, küresel aktörlerin ulusal sosyal politikaların şekillenmesinde etkili oldukları küresel dünyada bu örgütler varolmasını istedikleri sosyal politika çerçevesinde kendi içlerinde ve birbirleriyle fikir mücadelesine girmişler ve sonuçta ulusal sosyal politikalar için küresel bir boyut ve söylem ortaya çıkmıştır. ÜÇÖ de bu süreçte mücadelesini vermektedir. ÜÇÖ'nün küreselleşme karşısındaki duruşu, yetersiz görülüp yer yer eleştirilere de maruz kalmaktadır.

⁵ Sekiz temel sözleşme, şu ana kadar 150 ile 175 ülke tarafından onaylanmıştır. Onaylanma oranları, dünya nüfusu içerisinde yüzde 47 (örgütlenme özgürlüğü) ile yüzde 94 (zorunlu çalıştırmanın ortadan kaldırılması)

arasında değişmektedir. Kırk sekiz üye ülke ise henüz temel çalışma standartlarını onaylamamıştır. (Uluslararası Çalışma Ofisi 2012:14,18 akt.Sengenberger,2005:28).

Kurulduğu günden bugüne geçen süre içerisinde, UÇÖ'nün dünyada meydana gelen köklü değişimlerden etkilendiği ve dayandığı temel değerler çerçevesinde bu değişimlere geçerli yanıtlar üretmeye çalıştığı görülmektedir. Küreselleşme sürecinde diğer uluslararası örgütlerle bir fikir mücadelesi yaşamakla birlikte örgüt olarak neler yapmıştır nasıl bir strateji izlemektedir? sorusuna odaklanırsak, örgütün küresel ekonominin faydalarını kabul ederken küreselleşmenin beraberinde getirdiği sorunların altını çizdiği ve değişen koşullar çerçevesinde sorunlara çözüm bulmak için de misyonlar yüklediği gözlenmektedir.

Sürekli ve hızlı değişimin yaşandığı küreselleşme sürecinde uluslararası çalışma standartları aracılığıyla ekonomik ve sosyal politikaların merkezine "uygun iş" ile üretken ve tam istihdam sağlama amaçlarının yerleştirilmesi öngörülmektedir (Kapar,2009:66). UÇÖ, "Adil Bir Küreselleşme İçin Sosyal Adalet UÇÖ Bildirgesi" ile de bu misyonunu ortaya koymuştur. Yaşanan gelişmeler uluslararası örgütlerin küreselleşmenin eşitsiz sonuçlarını ve sorunlarını çözmek ve sürdürülebilir bir ekonomik büyüme hedefine ulaşmak için birlikte hareket etme ve küresel bir sosyal politikayı tanımlama gereğini ortaya çıkarmakla birlikte daha önce de değinildiği üzere neo-liberalizmin etkisi bu görüşü savunan aktörlerin bu konulardaki samimiyetini şüpheli kılmaktadır.

Ne var ki, son yıllarda ekonomik küreselleşmenin hızlanması sürecinde, uluslararası çalışma standartlarının değeri ve etkisiyle ilgili tartışmalar daha da şiddetlenmiştir. UÇÖ'nün tarihi sosyal adalet, insan onuru gibi çalışma standartlarının uluslararası düzlemde gerekçelendirilmesinin, çeşitli şekillerdeki sosyal sömürü için her zaman yeterli olmadığını göstermektedir. Nitekim dünyada yaşananlar, birçok devlet ve çok sayıda işverenin, hala UÇÖ normları ve bu normlarla bir arada bulunan politikalarla uyumlu hareket etmediği örneklerini bize vermektedir (Sengenberger,2005:66). UÇÖ, kendi standartlarını güçlendirmek ve tam anlamıyla uygulayabilmek için yeni çalışmalar ortaya koymak zorundadır. Bu bağlamda çalışma normlarının gelişmekte olan ülkelerde geliştirilebilmesi, diğer uluslararası örgütler ve anlaşmalar açısından bağlayıcılık kazanması için UÇÖ'nün yeni yetkilerle donatılması talep edilmektedir (Çelebi,2009 akt. Tokol,2017:22).

Küresel ekonomiye insanı bir görünüm kazandırmak gereği, aşıkardır. Ekonominin küreselleşmesi, UÇÖ'nün rolünü kesinlikle geçmişten daha gerekli kılmaktadır (Koray,2012:106). Neo-liberal anlayış ve bu anlayışı temsil eden aktörler örgütün karşısında en belirgin engeller iken uluslararası çalışma kurallarının uygulanması ve UÇÖ'nün hedeflerine ulaşabilmesinin, politik ve sosyal bir baskıyı gerekli kılmakta olduğu yine örgütün daha etkin olması için yaptırım gücünü artıracak yeni yetkilerle donatılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bugün ILO insana yakışır işler yaratılmasına; çalışanları ve iş çevrelerini kalıcı bir barış, refah ve ilerlemeye sahip çıkmaya yöneltecek ekonomik koşullarla çalışma koşullarının sağlanmasına yardım etmektedir

(http://www.ilo.org/ankara/about-us/WCMS_372872/lang--tr/index.htm). UÇÖ'nün insan haklarını tanıma ve çalışma koşullarının iyileştirilmesine dayanan insani bir idealin sürdürülmesine hizmet etmekte (Erdut:2002) olduğu unutulmamalı , sosyal adalet ve dünya barışı için örgüte gerekli destek verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Anker, R., I.Chernyshev, P. Egger, F.Mehran and J.Ritter (2002), "Measuring Decent Work with Statistical Indicators", Working Paper No. 2, Policy Integration Department Statistical Development and Analysis Group International Labour Office, Geneva.
- Alper, Y. ve Kaya P.A. (1995), Uluslararası Çalışma Örgütü ve Uluslararası Çalışma Standartları, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Deacon, B. (2007), Global Social Policy and Governance, Sage Publications.
- Erdut, Z. (2002), Küreselleşme Bağlamında Uluslararası Sosyal Politika ve Türkiye, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.
- Gülmez, M. (2008), Uluslararası Sosyal Politika, Hatipoğlu Yayınları, Ankara.
- Gülmez, M. (2011), Uluslararası Sosyal Politika, 3. Baskı için Güncelleme Notları, Hatipoğlu Yayınları, Genişletilmiş Baskı, Ankara.
- ILO (t.y.), "Onuncu Avrupa Bölge Toplantısı", https://www.csgeb.gov.tr/media/6130/goe%C3%A7menler-ve-muelteciler_kavramsal-not.pdf (22.02.2018).
- ILO (1999). Decent Work, <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc87/rep-i.htm> (01.05.2017)
- ILO (2003), "Çokuluslu Şirketler ve Sosyal Politika ile İlgili İlkeler Üçlü Bildirgesi", Uluslararası Çalışma Ofisi, Ankara, http://staging.ilo.org/public/libdoc/ilo/2001/101B09_34_turk.pdf (06.07.2017).
- ILO (2004), A Fair Globalization The Role of the ILO World Commission on The Social Dimension of Globalization, Established by the ILO Report of the Director-General

- on the World Commission on the Social Dimension of Globalization, Geneva.
- ILO(2010), Küresel Krizden Çıkış Küresel İşler Paketi,(19.Haziran.2019),1.Baskı,Cenevre.
<http://studylibtr.com/download/1291349>
(11.02.2018).
- ILO(2015), "ILO Adil bir Küreselleşme için Sosyal Adalet Bildirgesi", http://www.ilo.org/ankara/about-us/WCMS_412373/lang--tr/index.htm (01.09.2017).
- ILO(2015a), "Philadelphia Bildirgesi", http://www.ilo.org/ankara/about-us/WCMS_412361/lang--tr/index.htm (11.09.2017).
- ILO(2017), "Modern Kölelik ve Çocuk İşçiliği", http://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_575650/lang--tr/index.htm (01.10.2017).
- ILO(2017a). Avrupa'da ve Orta Asya'da İnsana Yakışır İşin Geleceği:Fırsatlar ve Zorluklar, 10. Avrupa Bölgesel Toplantısı- Ekim 2017-İstanbul,Uluslararası Çalışma Ofisi, Cenevre.
- "İnsana Yakışır İşin Merkezindeki Konu: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği", ILO, http://www2.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@gender/documents/publication/wcms_120434.pdf (01.09.2017).
- Javad,S.-Ganter,S.(2010), İşler Artık Eski Usul Yürümeyecek,Çev : Eyüp Özer – Başak Kocadost, Friedrich-Ebert-Stiftung, Türkiye.
<http://library.fes.de/pdf-files/bueros/tuerkei/08059.pdf> (12.02.2018).
- Kapar,R.(2009). "Adil Bir Küreselleşme İçin Sosyal Adalet Uluslararası Çalışma Örgütü Bildirgesi", Çalışma ve Toplum,9, ss.61-77.
- Koray, M.(2012), Sosyal Politika, İmge Kitapevi, 4.Baskı,Ankara.
- Özaydın,M.(2008),"Küresel Etkilerle Şekillenen Sosyal Politika Anlayışı Ekseninde Sosyal Politikaların Geleceğini Tartışmak",Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 10 / 1 ,ss. 163 – 180.
- Sengenberger,W.(2005),Globalization and Social Progress-The Role and Impact of International Labour Standarts,Fredrich-Ebert-Stiftung Publisher, Germany.
- Şenkal, A.(2003), "Sosyal Politika ve Uluslararası Sosyal Standartlar", Kamu-İş,C.7,S.2,ss.2-33.
- Talas, C.(1990), Toplumsal Politika, İmge Yayınları, Ankara.
- Tokol, A.(2017), Uluslararası Sosyal Politika,Dora Yayınevi,Bursa.
- Uçkan,B.(t.y.), "Küreselleşme ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)", <https://www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale216.pdf> (01.02.2018).
- <http://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/green-jobs/lang--tr/index.htm>(20.09.2017).
- <http://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/dw/lang--tr/index.htm> (20.09.2017).
- http://www.ilo.org/ankara/about-us/WCMS_372872/lang--tr/index.htm (19.08.2017).
- <http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/lang--en/index.htm> (08.08.2017).
- <http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/history/lang--en/index.htm> (01.09.2017).
- <http://www.ilo.org/declaration/thedeclaration/history/lang--en/index.htm> (01.10.2017).
- http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312313 (01.02.2018).
- http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_412382.pdf (21.09.2017).
- https://uk.sagepub.com/sites/default/files/upm-binaries/14362_Deacon__Chapter_1.pdf (11.06.2017).
- http://www.unicankara.org.tr/2008_June/haber_sol14.html(21.09.2017).